

EL VIATGE ULTRA TULE DE CRISTÒFOR COLOM

Josep Segarra

Referència del viatge

El mes de gener de 1495, en el decurs del seu segon viatge al nou món, Cristòfor Colom va enviar des de l'illa La Española, una carta als reis Ferran i Isabel on donava compte d'un viatge ultra Tile (Tule) en el que el descobridor havia participat al febrer de 1477. No es conserva l'original de la lletra, però sí dues còpies on es ressenyen les seves parts més significatives, una a la "Historia General de las Indias" (1530-61) del Pare Casaus [1] i l'altra en la biografia del seu fill Ferran Colom [2]. La importància d'aquesta missiva cal situar-la en termes de les exploracions atlàntiques i de la pre-descoberta del nou continent.

El text en la Historia del Pare Casaus diu:

"Yo navegué el año de quatrocientos setenta y siete, en el mes de Hebrero, ultra Tile, isla, cient leguas, cuya parte austral dista del equinoccial setenta y tres grados, y no sesenta y tres, como algunos dizen, y no está dentro de la línea que incluye el Occidente, como dize Ptolomeo, sino mucho más occidental. Y a esta isla, que es tan grande como Inglaterra, van los ingleses con mercadería, espeçialmente los de Bristol, y al tiempo que yo a ella fue no estaba congelado el mar, aunque avía grandísimas mareas, tanto que en algunas partes dos vezes al día subía veinte y cinco braças y descendía otras tantas en altura".

Mentre, la biografia feta per Ferran Colom es coneix per l'edició de les "Historie della vita e dei fatti dell' Ammiraglio D. Christoforo Colombo", publicada en italià a Venècia el 1571 i traduïda per Alfonso Ulloa. El text en italià reporta:

"Io navigai l'anno M CCCC LXXVII nel mese di Febraio oltra Tile isola cento legue, la cui parte Australe è lontana dall'Equinottiale setantatre gradi, et non sesantatre, come alcuni vogliono: ne giace dentro della linea, che include l'Occidente di Tolomeo, ma è molto più Occidentale. Et a ques'isola, che è tanto grande, como l'Inghilterra, vanno gl'Inglesi con le loro mercantie, specialmente quelli di Bristol. Et al tempo, che io vi andai, non era congelato il mare, quatanque vi fossero si grosse maree, che in alcuni luoghi ascendeva veintisei braccia, et discendeva altrettanti ni altezza".

El subratllats indiquen les diferències entre els textos. És de notar l'omissió en el text venecià de "dos vezes al día" en referència clara a marees i no onades, el canvi de "grandísimas mareas" que indicava la gran magnitud per "grosse maree" i la diferència menor de "veinte y cinco braças" per "veintisei braccia".

Notícia de Tule en textos i mapes

Per tal d'emplaçar el concepte geogràfic Tule veiem com apareix en textos clàssics, medievals i colombins. Ptolomeu (90-168 dC), en la "Geographike Hyphegenesis", va compilar els coneixements del món de la seva època. La seva obra es va divulgar en manuscrits durant l'edat mitjana i a partir de 1477 de forma impresa, essent la impressió més important la de Roma de 1478, amb mapes gravats sobre coure, de la qual Colom va tenir-ne un exemplar [3]. En ella apareix l'illa Thule i està situada en una latitud lleugerament al nord d'Albion Insula Britannica. En el mapa de Ptolomeu el meridià zero va ser situat al mig de Tule, on començava l'oest.

Fig. 1. Mapa de Ptolomeu de 1474, Biblioteca Apostòlica del Vaticà.

També Sèneca (4 aC-65 dC) cita Thule en la tragèdia Medea, preveient un nou món, i Colom incorpora la referència de Sèneca en el seu “Llibre de les Profecies”:

“Venient annis
saecula seris, quibus Oceanus
vincula rerum laxet, et ingens
pateat tellus, Tiphisque novos
detegat orbis, nec sit terris
ultima Thule”

I el mateix Colom la tradueix: “Vernán los tardos años del mundo ciertos tiempos en los cuales el mar Ocçéano afloxa los atamentos de las cosas y se abrirá una grande tierra; y un nuevo marinero, como aquel que fue guía de Jasón, que obe nombre Típhi, descubrirá nuevo mundo y entonces non será la isla Tille la postrera de la tierras”. És a dir, la Thule de Sèneca és el mateix topònim que Tille o Tile de Colom. Ferran Colom a les seves “Historie” també cita aquests versos com una de les causes que van motivar Cristòfor Colom a descobrir les Índies, indicant que Sèneca ja havia pronosticat que més enllà de Tule hi havia terra, cosa que l’Almirant havia demostrat.

Originalment, doncs, Thule va ser un terme grec i romà que significava la terra més septentrional. En l’edat mitjana Tule va tenir una condició geogràfica itinerant, igual que d’altres illes atlàntiques, com per exemple Antilla, Brazil, L’Illa de les Set Ciutats, Frislàndia i Sant Barandà. No obstant a l’alta edat mitjana va acabar designant Islàndia [3]. Així apareix en mapes medievals, del renaixement i ben entrat el segle XVII.

Un exemple n’és el Mapa o Carta de París, que es troba a la Biblioteca Nacional de París des de 1848, coneguda també com a Carta de Cristòfor Colom degut a que va ser atribuïda a Colom per Charles de La Roncière al 1924.

Fig. 2. Detall d'un mapa d'Escandinàvia, Islàndia (on apareix Tule), Groenlàndia i les regions àrtiques de l'obra "Cosmographia" de Sebastian Munster (1488-1552), imprès a Basilea el 1628.

La datació del Mapa de París és circa 1493, ja que Granada està representada amb el pendó de Castella-Lleó, però no reflecteix els descobriments del nou continent a partir de 1493. Conté de l'ordre de 1200 textos, la majoria en llatí i portuguès. L'atribució d'autor del mapa encara està en controvèrsia, però el que interessa aquí és la referència que conté de Thile, traduïda del llatí:

“Aquesta illa, plena de monts i quasi sempre rodejada de neu i gel, anomenada per nom propi Islàndia, o Thile en llatí, que, per trobar-se a molta distància de l'Illa Britànica i enormement llunyana de la línia de l'equador, té llargs dies i nits, que poden arribar a les 22 hores solars, pel que sembla sofreix un clima molt fred, de manera que amb prou feines es troba altre menjar que peix fumat o congelat que els seus habitants intercanvien amb els britànics per blat i altres articles. Segons conten els anglesos viuen en cases rústiques i mal moblades que, que durant sis mesos o un any consisteixen en coves de neu i gel”.

Comparant Tile en la lletra de Colom als reis i Thile en els textos del Mapa de París, tot i la coincidència del comerç amb els britànics, la seva latitud en la Carta de París és de 62° (molt aproximada als 63° reals), mentre Colom indica al reis “cuya parte austral dista del equinoccial setenta y tres grados, y no sesenta y tres, como algunos dicen”. Aquesta és una discrepància fonamental, afegida al fet de que en el Mapa de París el coneixement de Thile-Islàndia és important, mentre que la lletra als reis no explica cap informació interna de l'illa. També contrasta el fet de que en la carta al reis en el mes de febrer “no estaba congelado el mar” i en el Mapa de Paris l'illa està “quasi sempre rodejada de neu i gel”. Amb aquestes consideracions, es pot fer ja la hipòtesi de que la Tile de Colom no es la mateixa Thile que la del Mapa de París.

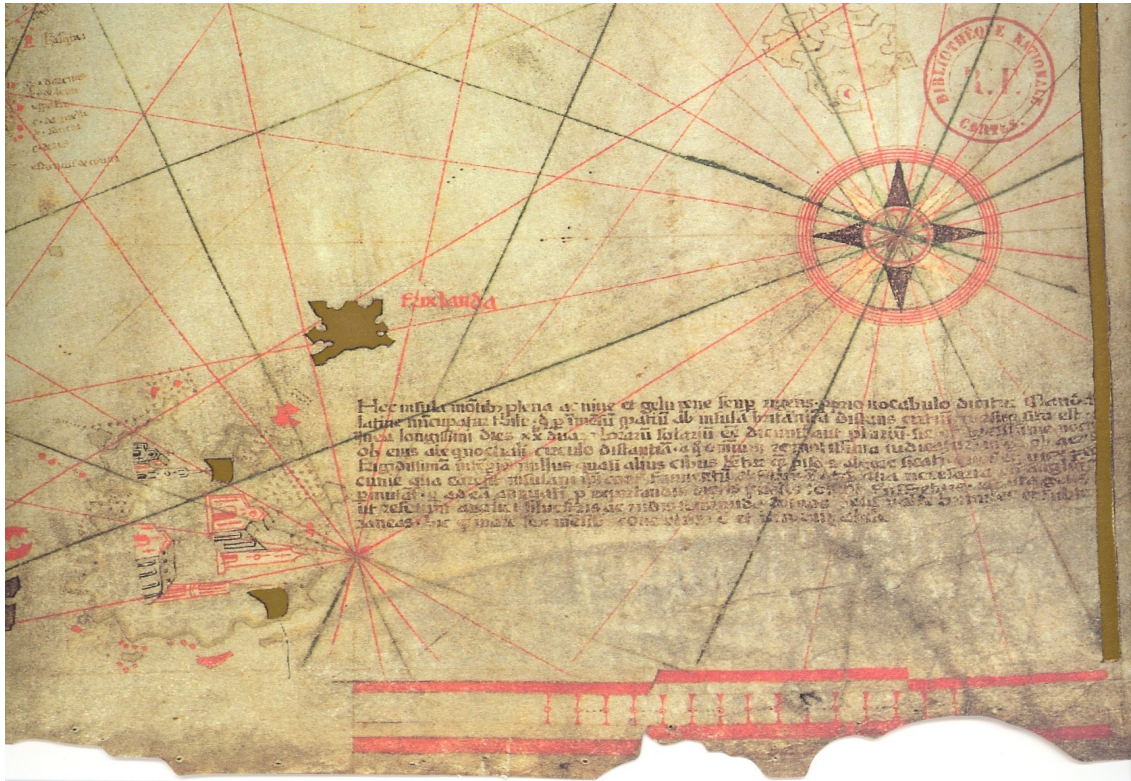

Fig. 3. L'illa de Thile situada a 62° de latitud nord en el Mapa o Carta de París, circa 1493.

Colom també diu que va navegar ultra Tile 100 lligues. La lligua castellana eren tres milles, mentre Colom escriu al seu diari de bord que una lligua són quatre milles, que és la mesura dels navegants catalans. En el cas pitjor 100 lligues equivalen almenys a 300 milles, que són 5° de latitud en qualsevol meridià. Si s'assumeix que Colom navegà de la costa d'Islàndia directament cap al nord, amb un dia de navegació, a partir de 50 lligues, hauria entrat en el mar congelat i no hagués pogut continuar. Per tant Colom no volia dir Islàndia quan va citar Tule en la carta als reis.

En la mateixa "Historia de la Indias" el Pare Casaus, a continuació de la carta als reis de Colom, afegeix:

"Es bien verdad que Tile, la de Ptolomeo, está donde el dice, y que a esta la llaman los modernos Frislanda".

I també Ferran Colom en la biografia de l'Almirant continua:

"E bene il vero che Tile, quella di cui Tolomeo fa menzione, giace dove egli dice; e questa da' moderni è chiamata Frislanda".

Si bé és cert que en l'Atlas català d'Abraham Cresques de 1375 Frislanda s'identifica amb Islàndia, al final de l'edat mitjana Frislanda s'identifica tant amb Islàndia com amb Groenlàndia [3]. Una mostra és el mapa de Joan de la Cossa, on Frislanda apareix com a illa molt més occidental que Tile. L'antiga cultura Inuit (esquimal) de Tule es va expandir de Sibèria, a través d'Alaska i l'arxipèlag àrtic, fins a Groenlàndia. Al finals del segle XV, per als mariners àrtics, el topònim Thule designava la terra més nòrdica; Helluland (Illa de Baffin), Markland (Labrador) i Vineland (Newfoundland) també eren referides com a Thule [4]. És a dir, la Tile de Colom està situada molt més occidental, no és la mateixa que la dels mapes medievals i del Renaixement, no és Islàndia, que té més de 20 volcans actius i Colom no els menciona. En l'actualitat Thule és un assentament esquimal que està situat a latitud 77°, a la costa oest de Groenlàndia.

Possibilitat d'un viatge de Colom al Febrer de 1477

Una de les fonts d'informació colombines són les postil·les o notes marginals en els llibres de capçalera de Colom, de la seva mà o del seu germà. La “Historia Rerum Ubique Gestarum” (Història de les coses memorables que han succeït en els meus temps) de Aneas Silvius, que seria el papa Pius II, editat a Venècia el 1476, és un d'aquests llibres i és considerat una enciclopèdia geogràfica de l'època. No és possible datar amb precisió les postil·les, però sí que es pot assegurar que són de l'etapa portuguesa de Colom. Una de les postil·les diu en llatí: “[Homin]es de Catayo versus oriens venierunt. [N]os vidimus multa notabilia et [spe]cialiter in Galvei Ibernice virum et [uxo] rem in doubus lignis areptis ex mirabili [per]sona. Auctor. Oceanum Septentrionalem non est concretum neque innavigabile” .

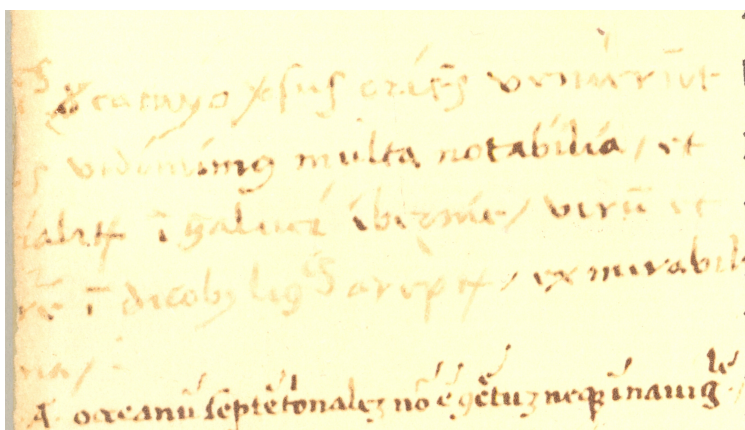

Fig. 4. Postil·la de Colom a la “Historia Rerum Ubique Gestarum”, que es referiex a homes de Catai.

Traduït queda: “Des de Catai (Xina) han vingut homes cap a l'orient. Nosaltres hem vist moltes coses notables i especialment a Galway, a Irlanda, un home i una dona arrossegats en fustes (canoes), persones admirables. Autor. L'Oceà Septentrional no està gelat ni és innavegable” [5]. La identitat dels cossos ha estat suggerida com a esquimals o lapons, que Colom podia haver confós amb orientals d'Àsia per la seva semblança. L'anotació deixa entreveure la idea primitiva de Colom de buscar l'orient a través de l'occident.

En una carta de John Day, canceller de la Generalitat de Catalunya a Anglaterra, adreçada a Colom entre el Desembre de 1497 i el Gener de 1498, publicada el 1956, Day l'informa sobre el viatge que Joan Cabot va fer a finals de 1497 al Cap Breton, a Nova Escòcia. En la carta Day diu: “Es considerat cert que el cap de la dita terra (Cap Breton trobat per Cabot) va ser descobert en altres temps per la gent de Bristol que van trobar Brazil (Newfoundland) com vos sabeu. Es va anomenar l'Illa de Brazil, i s'assumeix i es creu que és la terra principal que van trobar els homes de Bristol”. Això vol dir que Colom i Day van tenir una discussió sobre Brazil i altres terres a l'est. També indica que la gent de Bristol va estar a Amèrica abans de 1492, però consideraven que només eren illes, sense veure un nou continent, i que Colom podria haver estat a Newfoundland, que era conegut com a Brazil per la gent de Bristol.

Colom arribà a Portugal vers el 1476, on regnava Alfons V, vidu d'Isabel de Portugal, que era néta del comte d'Urgell, entrant al servei de la cort. En concret a la marina portuguesa, atès que la guerra entre Portugal-França i Castella-Aragó estava oberta. S'establí a Portugal fins al 1485, comandant naus, especialment en expedicions a Guinea, servint també al següent rei portuguès Joan II [6].

Per tant no hi ha cap impediment per a considerar que el viatge ultra Tule de Colom es realitzés al Febrer de 1477. De fet hi ha la constància d'una expedició daneso-portuguesa al 1476, enviada pel rei Christian I de Dinamarca, que va arribar a Groenlàndia, sota el comandament dels almiralls Pinning i Pothorst. En aquesta expedició hi havia com a pilot Johannes Scolvus, que Lluís Ulloa identificà amb Joan Colom, que per ell és Cristòfor Colom [7]. Aquesta expedició exploradora daneso-portuguesa podria ser la mateixa ultra Tule de la carta de Colom als reis. La cooperació entre Dinamarca i Portugal prové del fet de que el rei Erik de Dinamarca estava casat amb una cosina del príncep Enric el Navegant de Portugal, mercès a aquesta relació es va establir una col·laboració entre les dues corones per a buscar una ruta cap a l'Àsia que es va prolongar fins a l'època de Colom.

Del mateix parer és Thor Heyredahl, l'explorador noruec que ha demostrat com es poden fer expedicions transoceàniques amb senzilles embarcacions, la més famosa de les quals és la Kon-Tiki, realitzada amb una canoa de fustes. Heyerdahl opina que l'expedició daneso-portuguesa va arribar fins a l'estret de Davis, que separa Canadà de Groenlàndia [8], cosa que coincideix amb l'exposició que farem a continuació.

El viatge ultra Tule

Reprenem la carta de Colom als reis [4], analitzant-la detalladament:

1. “Yo navegú el año de quatrocientos setenta y siete, en el mes de Hebrero, ultra Tile, isla, cient leguas”. Això eliminaria Islàndia, no es podia navegar més de 50 llegues al nord ja que el mar estava congelat (Fig. 5). No obstant hi constància de que el 1477 l'hivern va ser excepcionalment suau a Islàndia, no s'hi va veure neu al nord de l'illa i els ports del sud no foren bloquejats pel glaç, llavors si la navegació hagués estat a l'oest d'Islàndia enlloc del nord, Colom s'hauria aproximat a les costes orientals de Groenlàndia, però sense arribar-hi [7].
2. “cuya parte austral dista del equinoccial setenta y tres grados, y no sesenta y tres, como algunos dizen”. Així s'elimina Islàndia, la Badia de Fundy, Labrador i Groenlàndia. Colom està afirmant que Islàndia, que està a 63°, no és Tule.
3. “y no está dentro de la línea que incluye el Occidente, como dize Ptolomeo, sino mucho más occidental”. En els mapes de Ptolomeu el meridià zero passa dos graus a l'est de les Canàries i pel mig d'Islàndia. De nou Colom remarca que Islàndia, que està en el meridià zero, no és Tule.
4. “Y a esta isla, que es tan grande como Inglaterra”. De nou s'elimina Islàndia, massa petita, i Groenlàndia, massa gran.
5. “van los ingleses con mercadería, espeçcialmente los de Bristol”. S'afirma que hi havia comerç amb una illa que només pot estar a l'oest de Groenlàndia. Els anglesos i altres europeus havien estat a Amèrica abans de que fos oficialment descoberta i no se n'havien adonat.
6. “al tiempo que yo a ella fue no estaba congelado el mar”. Això, com veurem més endavant, ens situa a la Badia de Baffin.
7. “aunque avía grandísimas mareas, tanto que en algunas partes dos vezes al día subía veinte y cinco braças y descendía otras tantas en altura”. No hi han grans marees a Islàndia, ni a la costa oest de Groenlàndia, a la Badia de Baffin les marees, com també comentarem en detall posteriorment, són d'aquesta magnitud.

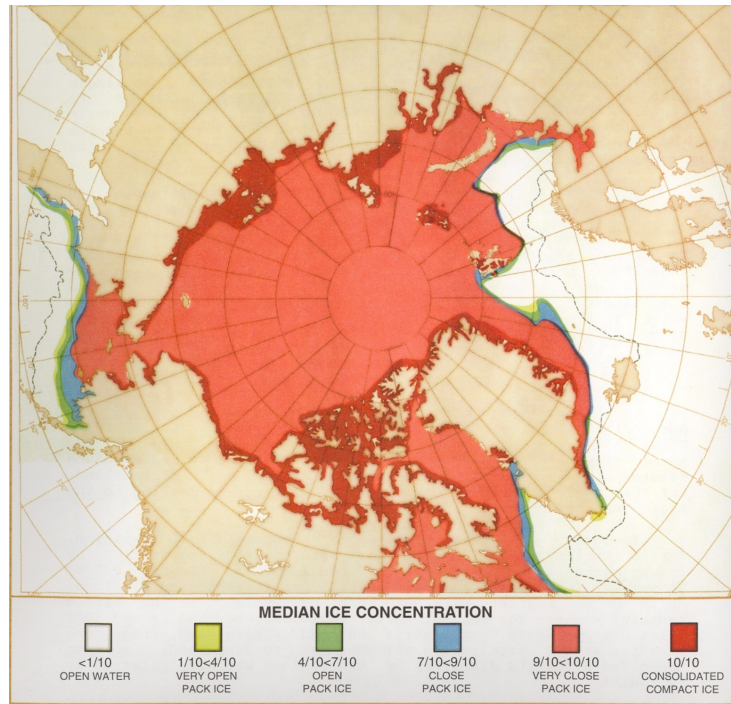

Fig. 5. Carta de gel en el mar Àrtic al mes de Febrer.

Un viatge a la Badia de Baffin el mes de Febrer ha de ser duríssim. El temps és cru i inhòspit. La temperatura al sud de Groenlàndia és de -8°C i al límit nord de la Badia de Baffin és de -22°C , podent arribar a l'extrem límit de -50°C . Només un capità de nau experimentat podria navegar a l'àrtic durant l'hivern, amb la tripulació equipada amb abrics de pell, guants i caputxes. A la Badia de Baffin els corrents oceànics van en el sentit inrevés a les agulles del rellotge i el corrent calent Oest Groenlàndia ajuda a la navegació (Fig. 8). La temperatura de l'aigua d'aquest corrent és de -1.66°C i l'aigua de l'oceà, a causa de la salinització, congela a -1.89°C . Aquest corrent "càlid" produeix un camí de navegació lliure de gel i visibilitat clara cap a Tule. També ajuden els vents calents que bufen de les muntanyes de la costa oest de Groenlàndia. Sumant el corrent calent i els vents càlids, la capa de gel es retira de 60 a 100 milles de la línia de terra cap a l'interior, donant lloc a una tira de terra habitable a la costa oest de Groenlàndia.

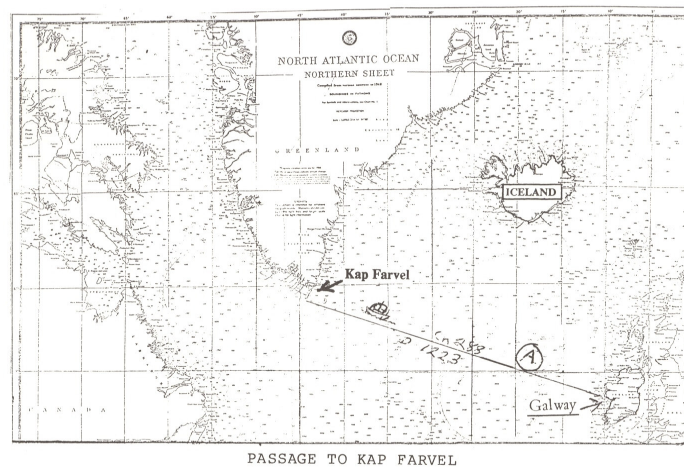

Fig. 6. Trajecte A, de Galway fins al cap Farvel, la punta sud de Groenlàndia.

Suposem que Colom fa el viatge a Tule amb una carraca, un tipus de vaixell portuguès amb el qual Colom va viatjar a Anglaterra segons explica en el diari de bord del primer viatge a Amèrica. La carraca és el vaixell d'ús en el Mediterrani i l'Atlàntic que va precedir a la caravel·la. Partint de Galway, a latitud 53° nord en la costa d'Irlanda, emularem el viatge ultra Tule. El tram de viatge que anomenem trajecte A (Fig. 6), fins al cap Farvel, que és la punta més meridional de Groenlàndia a latitud 60°, té una distància de 1223 milles nàutiques. La milla nàutica equival a 1852 m i és la unitat internacional usada en navegació. Suposant una velocitat de 5 milles/hora, resulten 244 hores i 36 minuts; o bé 10 dies, 4 hores i 36 minuts. El capità de la nau ha de procurar no aproximar-se al cap Farvel, ja que hi han icebergs surant i movent-se en direcció sud.

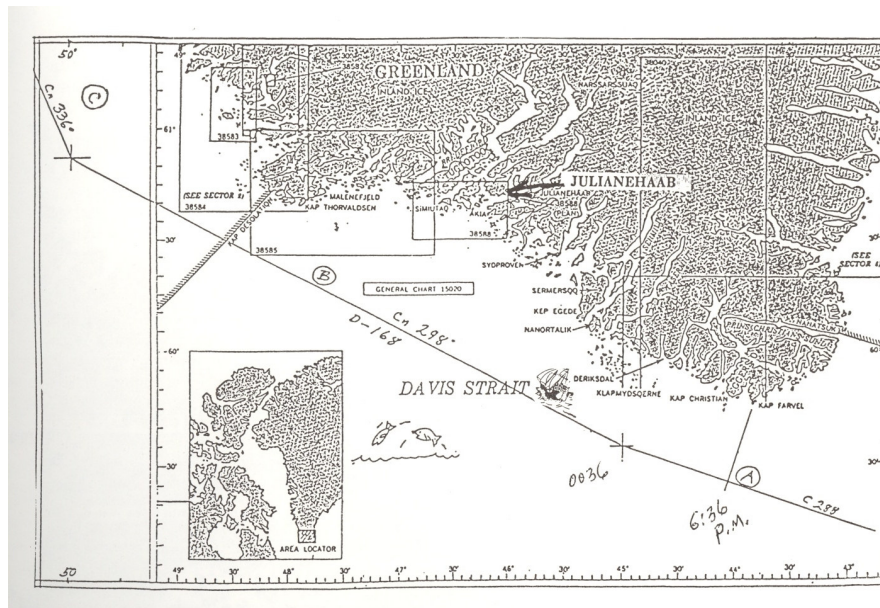

Fig. 7. Trajecte B, zona rica en pesca, canvi d'orientació cap a l'estret de Davis.

En el següent trajecte curt B (Fig. 7) s'ha de canviar d'orientació envers l'estret de Davis, entrant a la zona d'aurores boreals. Per alimentar-se la tripulació es pot dedicar a pescar, doncs estem al paradís de la pesca. Es recorren 168.4 milles cap al nord. En la costa sud-oest de Groenlàndia hi havien els assentaments de Julianehaab i Godthaab, establerts per Eric el Roig l'any 985, però el 1350 Godthaab va ser destruïda i el 1379 Julianehaab va ser atacada pels esquimals i els habitants d'origen nòrdic europeu van desaparèixer cap a 1400.

El tercer trajecte C (Fig.8) de 335 milles ens porta cap a l'estret de Davis, a una latitud 66° nord. En aquesta zona la costa de Groenlàndia té fiords i glaceres, que provoquen gran quantitat d'icebergs.

S'arriba a l'estret de Davis el dia 15 de navegació i ara, en aquest estret, la navegació s'ha de realitzar apartada de la costa per a no encallar, ja que la profunditat del mar pot esdevenir molt baixa. En el trajecte D (Fig. 8) ens endinsem a la Badia de Baffin, cap als 73° indicats per Colom a la seva carta las reis. Però, podria estar la badia completament congelada? La resposta prova que Colom va estar allí, ja que diu: "al tiempo que yo a ella fue no estaba congelado el mar". La badia es congela totalment un de cada tres o més anys, així ho confirmen les directrius de la "Defence Mapping Agency" de la Marina dels U.S.A. La congelació és ocasional degut a l'acumulació de gel de múltiples anys d'antiguitat, l'aigua congelada marina és en el 95% gel antic i aquest fa una protecció de l'aigua no congelada.

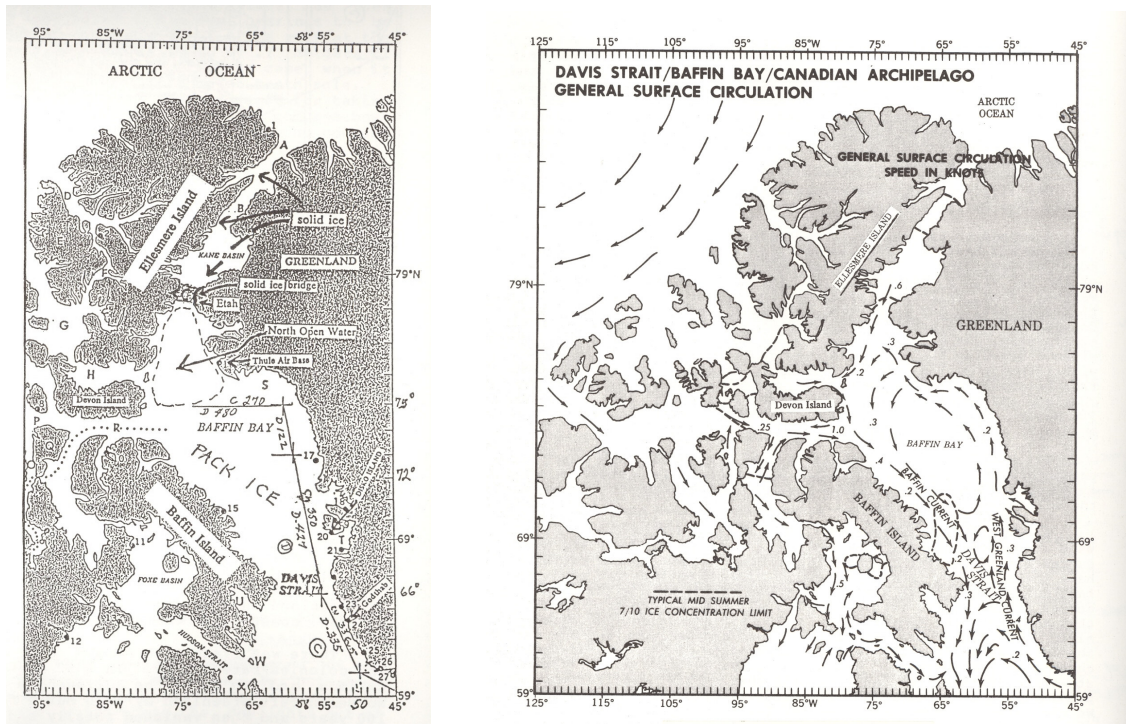

Fig. 8. Trajectes C i D. Corrents marins en la Badia de Baffin.

I ara entren en joc les 25 braces (26 braccia) de les mareas. Segons l'Enciclopèdia Britànica, la braça és una mesura antiga ja usada pels babilònics i els egipcis. Representa la longitud d'un braç entre el colze i la punta dels dits estesos. Per als babilònics és de 20.9 polzades i per als egipcis de 20.62. La mateixa Britànica diu que una "brace" és l'anglicisme de "braccio", que val 22.9 polzades a Florència i 24.3 polzades a Roma. Finalment Samuel Eliot Morison diu que Colom usa la braça genovesa, que són 22.9 polzades (58.16 cm).

Una altra definició de braça designa la distància entre les mans amb els braços estesos, "fathom" en anglès, que equival a sis peus (1.82 m); és evident que Colom no es podia referir a aquesta unitat de mesura, ja que les 25 braces equivaldrien a 45.5 m i no hi ha cap lloc en el món amb mareas tan grans. S'hauria d'investigar si la braça catalana medieval equivalia també a la distància entre colze i mà estesa.

Prenent llavors com a vàlid que una braça són 0.58 m, les 26 braces es converteixen en 15 m. A Islàndia les mareas poden atènyer un màxim de 4.63 m, per tant és evident de nou que Colom no es referia a Islàndia. Les mareas més grans del món, fins a 22 m, es donen a la Badia de Fundy, entre New Brunswick i Nova Escòcia. A la Badia de Baffin es produeix un fenomen espectacular, conegut com l'efecte Kanele: la caiguda d'icebergs en els fiords ocasiona mareas de 10 metres i a la zona més septentrional, a la costa de l'illa Ellesmere poden arribar a 12 i 15 m. Les cartes marines indiquen que a l'àrea de Baffin les mareas previstes són només aproximades i que els vaixells han de circular amb màxima precaució. Colom es referia a les mareas de la Badia de Baffin i Ellesmere i no a la costa est de Groenlàndia, on les mareas només arriben a 4 m.

Endinsant-nos en la Badia de Baffin, el dia 18 de navegació arribem a l'alçada de l'illa Devon, que està a latitud 74° (Fig. 8 i 9). Durant l'hivern aquesta illa està unida per gel a l'illa Ellesmere, semblant ambdues illes una de sola. Aquesta ha de ser la costa sud de Tule a la que es referia Colom, essent Tule el conjunt de Devon més Ellesmere; és més, aquest conjunt de dues illes és aproximadament tan gran com Anglaterra, tal com afirma Colom a la carta als reis.

Fig. 9. Latituds nord en l'Àrtic. Islàndia està a 63° i Devon a 74°.

Suposant que s'esmercen 5 dies fent port, reparacions, relació amb els nadius, aprovisionament i descans, el viatge dura ja 23 dies, que no es pot considerar un viatge massa llarg per a mariners de l'Atlàntic.

Però la qüestió capdal és: què pretenia aquesta exploració? La resposta no pot ser més que la recerca del passatge nord-oest cap a l'Orient. Hi ha constància de capitans anglesos visitant assentaments nòrdics a Groenlàndia al 1476, i d'activitat comercial llunyana amb els esquimals fins a l'illa Ellesmere; aquest fet lliga amb l'afirmació de que "Y a esta isla, que es tan grande como Inglaterra, van los ingleses con mercadería, espeçialmente los de Bristol". L'any 1978 es van trobar evidències arqueològiques d'assentaments Inuit de milers d'anys d'antiguitat i vaixells víkings medievals a la Badia de Baffin.

Després de fer port, la navegació pren rumb cap al nord fins a 100 lligues. Probablement el capità de l'expedició coneixia que en la Badia de Baffin hi ha una gran zona lliure de gel i que aquest fenomen, que és conegut com a North Water (Aigua del Nord), només es dona al mes més gelat de l'any, per això el viatge és va realitzar al Febrer. El fenomen North Water és un cas d'efecte polinya, que és un àrea d'aigua oberta rodejada de gel. El North Water és l'efecte polinya més gran de l'Àrtic canadenc, es produeix a causa d'un pont de gel (el passatge nord-oest) que es forma entre Groenlàndia i l'illa Ellesmere, bloquejant el pas del Kane Basin, de manera que no entra gel àrtic cap a l'àrea del North Water durant l'hivern, quedant aquest lliure de gel fins que al Juny o Juliol es desfà el pont de gel. L'existència del North Water prova que Colom va estar-hi, car és l'únic lloc del món on una nau pot navegar 100 lligues més al nord de 73° en aigua no congelada al mes de Febrer. El passatge nord-oest no va ser conquerit per mar fins al 1906 per l'explorador noruec Ronald Admunsen.

Fig. 10. Efecte polinya North Water, àrea d'aigua oberta rodejada de gel, al nord de la Badia de Baffin.

Colom diu que va navegar ultra Tule cent lligues, això significa que va fer port o va ancorar a Tule per a carregar/descarregar i proveir-se d'aliment i aigua. Una nau entra oficialment una terra estrangera quan ancora o fa port, fins i tot si la tripulació no baixa de la nau; Colom, per tant, va estar a l'any 1477 en el que després seria Amèrica, però sense adonar-se'n. Les illes Devon i Ellesmere són part de l'arxipèlag Àrtic canadenc i també hi ha evidència de que Colom coneixia Newfoundland, la Vineland dels víkings, anomenada Brazil per la gent de Bristol.

Si suposem que en la recerca del Passatge Nord es van esmerçar dos dies, el viatge arriba a la totalitat de 25 dies, als que es poden afegir cinc dies més de descans i aprovisionament, sumant fins a 30 dies, abans d'iniciar el retorn cap a Galway o Bristol. En total la duració final del viatge des de Galway o Bristol hauria estat de 55 dies. Si Colom s'hagués desplaçat des de Portugal caldria afegir-hi 16 dies més d'anar i 16 més de tornar, 32 dies de viatge, fent una totalitat de 87 dies, gairebé tres mesos; que no és un viatge molt llarg per a mariners de grans expedicions d'exploració, com Colom va estar habituat a realitzar, sobretot en l'època portuguesa.

Colom, després d'aquesta exploració es va adonar que havia arribat a unes noves terres, possiblement a un altre continent; aquest fet va animar-lo a fer l'expedició de la gran descoberta 15 anys més tard. Llavors, les paraules de les Capitulacions de Santa Fe, que l'Almirant va signar amb les Reis Ferran i Isabel al mes d'abril de 1492, prenen tot el sentit: "Las cosas suplicadas e que Vuestras Altezas dan e otorgan a don Christobal de Colon, en alguna satisfacion de lo que ha descubierto en las Mares Oceanas y del viaje que agora, con el ayuda de Dios, ha de facer...". Remarquem l'expressió subratllada "de lo que ha descubierto", que indica clarament que es refereix a noves terres, un nou continent.

Fig. 11. Mapa actual de Baffin. La població de Thule està a latitud 77°, a la costa oest de Groenlàndia.

Conclusions

Fins aquí em fet la interpretació del viatge ultra Tule de Colom. La carta als reis de Colom encaixa exactament amb l'expedició proposada a l'illa de Devon/Ellesmere, a la Badia de Baffin. Colom no podia usar els noms àrtics actuals, ja que van ser posats a començaments del segle XVII, però en la seva descripció ens assenyalava inequívocament que va anar a una illa tan gran com Anglaterra, a 73° de latitud nord, amb mareas de 15 m. I aquest és l'únic lloc del món amb aquestes característiques, per a Colom era Tule.

El fet de que Colom no esmenti com a gran expedició la recerca del passatge nord pot ser degut a que l'expedició era secreta, també hi pot haver contribuït el fet de que el viatge va fracassar, ja que no es va assolir la ruta cap a l'orient. Cal tenir en compte que Colom era recent arribat a Portugal i per tant no podia ser el cap de l'expedició, sinó un col·laborador. També s'ha de considerar la hipòtesi de Lluís Ulloa [7] que identifica l'expedició de Colom amb la daneso-portuguesa que va anar a Groenlàndia amb Johan Scolvus com a pilot, a la recerca també d'un passatge cap a l'orient. Aquesta hipòtesi té tot el sentit, ja que per a fer un viatge tant al nord és necessitava d'un equipament que només els països nòrdics disposaven. L'anàlisi d'aquesta possibilitat ens ocuparia un article sencer i es queda per a un treball futur.

Finalment constatar que aquesta exploració ultra Tule va obrir a Colom l'anhel de fer un gran viatge d'exploració, que es va materialitzar amb el viatge de 1492 descobridor d'un nou món. Si bé va continuar fent expedicions en la seva llarga estada a Portugal, la gran gesta de 1492 no tindria cap sentit sense aquesta expedició prèvia ultra Tule, que va ser, de bon segur, una font d'inspiració.

Referències

- [1] Casas, Bartolomé de las. “Historia de las Indias” Ayacucho. Caracas, 1956.
- [2] Colom, Ferran. “Historia del Almirante”. Instituto Gallach. Barcelona, 1988.
- [3] Bernández, Xoan. “Antes da invención de América”. Servicio de Publicacións da Universidade de Vigo. Vigo, 2000.
- [4] Aleman, Captain Gilbert S. , “The Unknown Columbus”. Ame Press. West Virginia, 1993.
- [5] Picocolomini, Aneas Silvius (Pius II, Papa). “Historia Rerum Ubique Gestarum”. Testimonio Compañía Editorial. Madrid, 1991.
- [6] Bilbeny, Jordi. “Cristòfor Colom. Príncep de Catalunya”. Proa. Barcelona, 2006.
- [7] Ulloa, Lluís. “Noves proves de la catalanitat de Colom”. Maisonneuve Frères. Paris, 1927.
- [8] Diari “El Mundo”. “Cristóbal Colón llegó a América en el año 1467, según Thor Heyerdal”. 25 de Juny de 1995. La data en el titular de la noticia ha d’estar equivocada, amb un ball de números, ja que l’expedició daneso-portuguesa es va realitzar el 1476.